

Д-р екон. наук Гринько Т. В., д-р екон. наук Зінченко О. А.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

ЄВРОПЕЙСЬКІ ПРАКТИКИ ЗЕЛЕНОЇ МОДЕРНІЗАЦІЇ

Підтримка «зелених» технологій, зокрема відновлювальні джерела енергії, стала для багатьох країн важливим інструментом стимулювання економіки. У перспективі вдосконалення відновлювальної вітро-, сонцетермальної та гідроенергетики допоможе замінити екологічно небезпечні та низькоефективні виробництва. У 2020 році загальний обсяг електроенергії, виробленої за допомогою сонячної енергії, за своєю продуктивністю вже можна було порівняти з потужністю понад 100 атомних електростанцій, що свідчить про значний прогрес у розвитку відновлюваної енергетики [1]. За прогнозами European Renewable Energy Council (EREC), у 2030 році відновлювані джерела забезпечуватимуть 35% світового енергоспоживання.

У Німеччині використовується цілий ряд додаткових стимулів для використання зеленої енергії. У тому числі цільові програми економічного сприяння введення ринку досліджень і розробок у сфері альтернативної енергетики, і навіть численні акції федеральних земель та муніципалітетів. Так, наприклад, у Баварії існує спеціальна програма вартістю 150 млн. євро для енергетичної санації державних будівель.

В основі політики Данії, спрямованої на пом'якшення наслідків зміни клімату та перехід до зеленої економіки, лежить так звана енергетична угода. Згідно з цим документом, до 2050 р. всі потреби країни в енергії повинні задовольнятися за рахунок відновлюваних джерел енергії. Проміжні цілі угоди передбачають скоротити валове споживання енергії на 12%, збільшити частку відновлюваних джерел енергії до 35% та забезпечити 50% виробництва електроенергії за рахунок використання енергії вітру [2]. На додаток до заходів, що реалізуються в рамках енергетичної угоди, у Данії реалізується низка регіональних та місцевих ініціатив щодо просування зеленої економіки.

Отже, сьогодні саме країни Європи є світовими лідерами з просування до зеленого зростання. У 2019 році Великобританія стала першою у світі країною, яка оголосила про свої плани щодо досягнення вуглецевої нейтральності до 2050 року [3]. За Великобританією, про наміри щодо руху до нульових викидів

у 2050 році проголосили ще кілька європейських країн, зокрема Франція, Швеція, Данія та Угорщина. Таким чином, можна говорити про те, що йдеться про кардинальне перетворення господарського укладу світової економіки, трансформацію виробничої діяльності та життя людей загалом. Очевидно, що зміни відбуватимуться на всіх ринках та у всіх секторах економіки. Змінюватимуться як структура виробництва, так і структура попиту в окремих національних економіках. Подібні зміни неминуче відіб'ються і на економічних зв'язках між країнами, змінюючи структуру та профіль сучасної міжнародної торгівлі. Одним із прикладів того, в якому напрямку може трансформуватися в майбутньому міжнародна торгівля може бути European Green Deal (Європейська зелена угода), яка передбачає скорочення шкідливих викидів у повітря на 55% до 2030 р. [4].

Одним із заходів для досягнення вуглецевої нейтральності став механізм прикордонного вуглецевого коригування (Carbon Border Adjustment Mechanism), суть якого полягає в тому, що з імпорتنих товарів з високим вуглецевим слідом, передбачається стягувати плату при ввезенні до ЄС. До списку таких товарів увійшли алюміній, залізо, сталь, добрива, цемент та електроенергія. Мита, розмір яких розраховуватимуть залежно від обсягу вуглецевого сліду конкретної імпоротної продукції, вводитимуть поступово з 2023 по 2026 рр. [5]. Формально механізм транскордонного вуглецевого регулювання має на меті компенсувати витрати європейських виробників щодо підвищення ступеня екологічності їхньої продукції та зниження викидів CO₂ в атмосферу.

Таким чином, перехід до зеленої економіки – це чітко визначений тренд розвитку. Конкурентоспроможність країн у глобальній економіці багато в чому визначатиметься тим, наскільки країни зможуть організувати свій рух у бік зеленої модернізації, що вимагатиме не лише створення нових екологічних технологій, а й розробки на національному та міжнародному рівні екологічного законодавства, положення якого мали б інклюзивний характер та враховували б потреби розвитку економік усіх країн та регіонів світу. У зв'язку з цим перед кожною країною постає завдання всебічного вивчення питань «зеленої» модернізації економіки. Європейський досвід демонструє, що зелена економіка може бути не лише витратним проєктом, а й потужним драйвером економічного зростання. Розвиток екологічно орієнтованого бізнесу, інноваційних стартапів

у сфері енергетики, транспорту, сільського господарства та цифрових технологій відкриває нові можливості для України в післявоєнний період.

Сьогодні Україна перебуває на етапі масштабних соціально-економічних змін, обумовлених наслідками війни, необхідністю відновлення економіки та інтеграцією до європейського простору. Післявоєнне відновлення України потребує не лише відбудови зруйнованої інфраструктури та економіки, а й стратегічного переосмислення напрямів розвитку країни. У цьому контексті особливо актуальним є впровадження принципів зеленої модернізації, що передбачає поєднання економічного зростання з екологічною стійкістю, ефективним використанням ресурсів та соціальною відповідальністю. Європейський Союз, як світовий лідер у впровадженні політики сталого розвитку, має значний досвід у реалізації ініціатив зеленої економіки, який може стати важливою основою для післявоєнної трансформації України. Визначимо ж основні передумови для зеленої модернізації.

По-перше, значні руйнування інфраструктури, промисловості та енергетичного сектору створюють передумови для їх модернізації відповідно до принципів зеленої економіки. Бойові дії суттєво змінили енергетичну політику України, змушуючи знижувати залежність від традиційних енергоресурсів та шукати альтернативні шляхи забезпечення енергетичної безпеки. Досвід ЄС у розвитку відновлюваних джерел енергії, модернізації енергетичних мереж, стимулюванні інвестицій у чисті технології може стати орієнтиром для України у відбудові власної енергосистеми. Використання енергоефективних технологій, відновлюваних джерел енергії та циркулярної економіки може сприяти не лише відновленню, а й підвищенню конкурентоспроможності української економіки.

По-друге, угода про асоціацію між Україною та ЄС передбачає гармонізацію екологічних стандартів та впровадження політик, що відповідають Європейському зеленому курсу (Green Deal), що в свою чергу, вимагає адаптації національного законодавства, розширення програм підтримки екологічних ініціатив та створення фінансових механізмів для екологічної модернізації.

По-третє, зміни в енергетичній політиці. Відмова від паливної залежності, розвиток відновлюваної енергетики та декарбонізація економіки є ключовими завданнями для підвищення енергетичної безпеки та екологічної стійкості країни. Крім того, відповідно до Цілей сталого розвитку ООН, Україна має

адаптувати свої економічні стратегії до міжнародних екологічних стандартів, що забезпечить доступ до фінансування від міжнародних організацій та інвесторів [6].

Таким чином, імплементація досвіду ЄС щодо зеленої модернізації є стратегічно важливою для України, особливо у контексті післявоєнного відновлення. Гармонізація екологічних стандартів, впровадження інноваційних підходів до енергетики, транспорту, промисловості та міської інфраструктури, залучення фінансування для екологічних проєктів сприятимуть побудові нової, більш стійкої та конкурентоспроможної економіки. Україна має всі можливості для використання європейського досвіду як моделі для відновлення та майбутнього сталого розвитку. Такий підхід сприятиме побудові нової економічної моделі, яка забезпечить екологічну безпеку, енергетичну незалежність та стале економічне зростання.

Дослідження було частково профінансовано Міністерством закордонних справ Чеської Республіки в межах проєкту № 23-PKVV-UM-4 «Посилення стандартів викладання, досліджень та міжнародного співробітництва в Дніпровському національному університеті імені Олеся Гончара (ДНУ)», реалізованого Карловим університетом і ДНУ.

Список використаних джерел:

1. Solar Market Outlook for 2021–2025. SolarPowerEurope. 2021. URL: <https://avenston.com/en/articles/global-solar-outlook-2021-2025/>.
2. Energy agreement. Danish Ministry of climate, energy and utilities. URL: <https://en.kefm.dk/media/12307/energy-agreement-2018.pdf>.
3. Twidale S. Britain to become first G7 country to end coal power as last plant closes. Reuters, 2024. URL: <https://www.reuters.com/sustainability/climate-energy/britain-become-first-g7-country-end-coal-power-last-plant-closes-2024-09-29/>.
4. Європейський Зелений Курс. Представництво України про Європейському союзу. 15.04.2021. URL: <https://ukraine-eu.mfa.gov.ua/posolstvo/galuzeve-spivrobitnictvo/klimat-yeuropejska-zelena-ugoda>.
5. Lehne J., Sartor O. Navigating the politics of border carbon adjustments. Briefing Paper, 2020. URL: https://www.e3g.org/wp-content/uploads/E3G-Briefing_Politics_Border_Carbon_Adjustment.pdf.
6. Рябчин О., Кулага Д. Зелене відновлення України: керівні принципи та інструменти для тих, хто ухвалює рішення. 2023. KSE. UNDP. URL: <https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/2024-04/undp-ua-green-recovery-ukr.pdf>